

Sisäministeriö
PL 26
00023 VALTIONEUVOSTO

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A

00100 Helsinki

P: 09 5860 440

E: amnesty@amnesty.fi

F: 09 5860 4460

W: www.amnesty.fi

25.11.2015

Amnesty Internationalin lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta, lausuntopyyntö SMDno-2015-1696

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on yli 3 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Järjestö on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton.

Amnesty International kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta asiasta. Amnesty pitää valitettavana, että hallituksen esitysluonnos on valmisteltu hyvin nopealla aikataululla eikä lausunnonantajille ole annettu riittävästi aikaa lausunnon laatimiseen. Kenties valmisteluajataulusta johtuen esityksen perustelut ovat puutteelliset ja katsomme, että asia olisi syytä palauttaa valmisteluun.

1. Humanitaarista suojelua koskevien säännösten kumoaminen

Humanitaarista suojelua koskevien säännösten kumoamista perustellaan esityksessä tarpeella tuoda Suomen lainsäädäntö vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä sekä tarpeella varmistaa, ettei Suomeen kohdistuisi kohtuuttoman suurta osaa hakijoista verrattuna muihin maihin. Nämä perusteet eivät ole kestäviä.

EU:n turvapaikkadirektiivit määrittelevät ainoastaan vähimmäistason ja antavat jäsenvaltioille oikeuden tätä tasoa suotuisampaan lainsäädäntöön. Näin ollen EU-lainsäädännön ja Suomen voimassa olevan lainsäädännön välillä ei ole ristiriitaa.

Humanitaarisen suojelun perusteella on viime vuosina myönnetty äärimmäisen vähän oleskelulupia. Tämän vuoden lokakuun loppuun mennessä myönnettyjen lupien määrä oli 20 ja koko vuoden 2014 aikana neljä. Nämä luvut huomioiden humanitaarisen suojelun mahdollisuutta ei voida pitää minkäänlaisena ”vetotekijänä”, josta johtuen Suomeen kohdistuisi enemmän hakijoita kuin muihin maihin.

On huomionarvoista, että suurin osa tänä vuonna humanitaarisen suojelun perusteella myönnettyistä luvista on annettu Libyasta ja Jemenistä tulleille turvapaikanhakijoille. YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n mukaan näihin maihin ei niiden epävakaa tilanteen vuoksi tule käännä ketään. Humanitaarisen suojelun kategoria onkin tarjonnut sujuvan keinon turvata Libyasta ja Jemenistä tulevien hakijoiden suojele tilanteessa,

jossa viranomaiset eivät katso kyseisten maiden tilanteiden ylittävän hyvin korkeaa aseellisen selkkauksen kynnystä, jota toissijainen suojelu edellyttäisi.

2. Muutokset päätöksen tiedoksiantoon

Kansainvälistä suojelua koskeva asia on nykyisin mukaan aina annettava tiedoksi haastetiedoksiannota, jonka toimittaa poliisi tai rajatarkastusviranomainen. Esityksen mukaan haastetiedoksiannota käytettäisiin jatkossa ainoastaan, jos siihen on erityinen syy. Tällainen syy olisi esityksen mukaan lähinnä tilanne, jossa päätös sisältää käännettämisen Suomesta ja on olemassa vaara, että hakija pakenee välttääkseen maastapoistamisen täytäntöönpanon. Muussa tapauksessa riittäisi, että tiedoksianto toimitettaisiin postitse saantitodistusta vastaan tai päätös luovutettaisiin vastaanottajalle tai tämän edustajalle.

Perusteluksi haastetiedoksiannosta luopumiselle esitetään tiedonsaannin nopeutumista ja viranomaisten resurssien säästymistä. Molemmat perusteet ovat sinänsä hyviä ja kannatettavia, mutta esityksestä jää epäselväksi, miten hakijan oikeusturva ja tehokkaat oikeussuojakeinot toteutuisivat uudessa menettelyssä.

EU:n menettelydirektiivin mukaan päätös on annettava tiedoksi hakijan ymmärtämällä kielellä tai kielellä, jota hänen voidaan kohtuudella olettaa ymmärtävän, ellei hänellä ole oikeudellista tai muuta neuvonantajaa. Hakijan käyttöön on myös annettava tulkki, kun se on välttämätöntä (12 artikla). Lisäksi ensimmäiseen päätökseen liittyvissä menettelyissä hakijalle on, päätöksen ollessa kielteinen, annettava pyynnöstä tietoa myös päätöksen perusteista ja muutoksenhausta (19 artikla). Esityksestä ei käy ilmi, miten nämä vaatimukset toteutuisivat ilman haastetiedoksiannota.

EU:n peruskirja (artikla 47) sekä EU:n menettelydirektiivi (artikla 46) takaavat hakijoille tehokkaat oikeussuojakeinot. Tiedoksiantomenettelyyn esitettävä muutos vaikuttaisi käytännössä hakijan mahdollisuuden saada päätös tiedoksi ja ymmärtää sen sisältö ja merkitys. Tämä puolestaan vaikuttaisi hakijan tosiasialliseen mahdollisuuteen valittaa päätöksestä. Esityksestä ei käy ilmi, miten hakijan EU:n perusoikeuskirjassa mainittu oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoin toteutuisi.

Amnesty katsoo, että asia on yllä mainituilla perusteilla palautettava valmisteluun. Jatkovalmistelussa on lisäksi huomioitava, että turvapaikanhakijoiden joukossa on luku- ja kirjoitustaidottomia henkilöitä ja että suurella osalla hakijoista ei alkuvaiheessa ole oikeudellista avustajaa eikä välttämättä edes tietoa oikeudesta avustajaan. Lisäksi on huomioitava, että päätöksen ymmärtäminen on tärkeää kaikille hakijoille, ei vain kielteisen päätöksen saaneille. Erityisesti on huomioitava haavoittuvassa asemassa olevat hakijat ja heidän erityistarpeensa.

Kunnioittavasti

Niina Laajapuro
Ihmisoikeustyön johtaja
Amnesty International Suomen osasto